

Praćenje suđenja za ratne zločine - Jamstvo procesa suočavanja s prošlošću i održivosti pravosudnih reformi u Hrvatskoj

Osijek, Zagreb, 7. ožujka 2014.

Dvotjedni izvještaj o suđenjima za ratne zločine

ODO u Kutini: U ponašanju Josipa Miljka prema Nataši Jovičić nema elemenata kaznenog djela

Općinsko državno odvjetništvo (ODO) u Kutini je 4. veljače 2014. godine odbacilo kaznene prijave koje su u prosincu 2013. godine Nataša Jovičić, ravnateljica Javne ustanove Spomen-područja Jasenovac te Centar za mirovne studije, *Documenta* – Centar za suočavanje s prošlošću i Građanski odbor za ljudska prava podnijeli protiv Josipa Miljka, predsjednika Hrvatske čiste stranke prava (HČSP), zbog kaznenog djela prijetnje te kaznenog djela javnog poticanja na nasilje i mržnju.

Kaznene prijave su podnijete nakon što su 1. prosinca 2013. godine Nataši Jovičić stigle dvije prijeteće poruke email-om: jedna anonimna s prozivkama za antihrvatstvo i izdaju, sa slikom metka i prijetnjama likvidacijom, a druga sa sličnim uvredama i prozivkama, potpisana od Josipa Miljka, predsjednika HČSP-a, koji je i javno potvrdio autentičnost emaila i sebe kao pošiljatelja.

Iz navoda u email-u koji je Nataši Jovičić nedvojbeno uputio Josip Miljak “... *Vi jako dobro živite od svojih laži, jer Vas hrvatska država plaća za iste te laži o Jasenovcu i Hrvatima općenito ... Vaše laži i mržnja prema svemu što je hrvatsko samo doprinose vašem kraju ... Takvi kao Vi su samo ostaci ostataka truleži na hrvatskom nacionalnom tkivu i osuđeni ste na izumiranje i ludilo u koje Vas vodi nezajažljiva i bolesna mržnja ...*”, potpisanog ustaškim pozdravom “*Za Dom Spremni!*”, te saslušanja Nataše Jovičić i Josipa Miljka, ODO u Kutini “*ne može izvesti nedvojben zaključak o tome da je navedenom email porukom Josip Miljak ozbiljno prijetio Nataši Jovičić da će ju usmrtili ili da će joj nanijeti kakvo drugo zlo...*”, dok u odnosu na prijavljeno kazneno djelo javnog poticanja na nasilje i mržnju ODO smatra da slanje email poruke na privatnu adresu nema nužan element javnosti, jer je upravo Nataša Jovičić poruku učinila dostupnom javnosti, poslavši ju medijima.

Niti ustaški pozdrav, korištenje riječi i retorike koje su upotrebljavane u antisemitskoj propagandi te činjenica da je gotovo istovremeno sa nepoznate adrese Nataša Jovičić dobila sliku metka u letu ODO-u u Kutini nisu bili dostatni za kazneni progon Josipa Miljka. To je zasigurno doprinijelo daljnjim Miljkovim provokacijama, pa je potom najavio podnošenje kaznene prijave protiv predsjednika Građanskog odbora za ljudska prava Zorana Pusića te voditeljice i aktivista *Documente* Vesne Teršelič i Eugena Jakovčića, navodeći da su oni lažno prijavili da je on (Miljak) počinio kazneno djelo.

Podršku Nataši Jovičić i aktivistima uputio je Međunarodni savez za sjećanje na holokaust (International Holocaust Remembrance Alliance).

Ažurirano izvješće DORH-a o kaznenim postupcima zbog kaznenih djela ratnih zločina

Krajem veljače DORH je objavio ažurirano izvješće o kaznenim postupcima zbog kaznenih djela ratnih zločina.

Osim podataka navedenih u izvještaju, bitno je za naglasiti da su tijekom 2013. godine pokrenute istrage protiv 39 osoba – 36 pripadnika srpskih postrojbi, od kojih su hrvatskim pravosudnim tijelima dostupna devetorica, te trojice

dostupnih pripadnika HVO-a, koje se tereti za zločine nad bošnjačkim civilima i zarobljenim pripadnicima Armije BiH na području Hercegovine.

Mada se, u usporedbi s ranijim godinama, u 2013. godini bilježi povećanje broja osoba protiv kojih je pokrenuta istraga, procesuiranje ratnih zločina još uvijek je sporo, a s obzirom da su osumnjičeni uglavnom nedostupni, i neučinkovito.¹

Optužnice su podignute protiv 24 osobe – 23 pripadnika srpskih postrojbi, od kojih je tek jedan dostupan hrvatskom pravosuđu, te jednog pripadnika Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije, čime je, nakon više od desetljeća stanke, nastavljeno procesuiranje zločina počinjenih tijekom ili neposredno nakon Drugog svjetskog rata. Kaznenim progonom Josipa Boljkovca, kojeg se tereti za uhićenje i usmrćenje 21 osobe koje se sumnjičilo za suradnju s ustaškim vlastima, po prvi je puta u Hrvatskoj za ratni zločin procesuiran pripadnik pobjedničke strane iz Drugog svjetskog rata.

Za razliku od prethodnih godina, kada su tijekom intenziviranja pristupnih pregovora između RH i EK provedene istrage i podignute optužnice za neke od najtežih zločina koje su počinili pripadnici hrvatskih postrojbi, poput zločina počinjenih u Sisku i okolici, Zagrebačkom velesajmu i Pakračkoj Poljani, Gruborima, ..., tijekom cijele 2013. godine nije pokrenuta niti jedna istraga niti je optužen ijedan pripadnik HV-a ili MUP-a RH!

Smatramo da osim zločina navedenih u ažuriranom izvještaju DORH-a², javnost zanimaju i zločini počinjeni u tijeku i nakon vojno-redarstvenih akcija „Oluja“ i „Bljesak“, poput zločina nad srpskim civilima u Medarima. U postupku pred Međunarodnim sudom pravde u Haagu spomenut je i zločin nad pretežno hrvatskim civilima i braniteljima u Bogdanovcima, koji još nije procesuiran. Još uvijek nije pokrenuta istraga niti za zločine počinjene nad srpskim civilima u Vukovaru.

Podsjećamo da su od 490 evidentiranih zločina 393 zločina (80%) počinili pripadnici srpskih formacija – JNA ili formacija tzv. SAO Krajine, 86 (18%) pripadnici hrvatskih postrojbi – HV-a ili MUP-a RH, 2 (manje od 1%) pripadnici tzv. Narodne obrane Autonomne pokrajine Zapadna Bosna, i 7 (1,4%) pripadnici za sada neidentificiranih postrojbi.

Vrhovni sud potvrdio prvostupanjske presude donesene u dva dugotrajna sudska postupka

a) Potvrđena osuđujuća presuda Željku Belini i Dejanu Miliću zbog usmrćenja srpskih civila u Novskoj

Žalbeno vijeće Vrhovnog suda Republike Hrvatske (VSRH) 29. listopada 2013. godine potvrdilo je prvostupanjsku presudu Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu kojom su Željko Belina i Dejan Milić osuđeni na 10, odnosno 9 godina zatvora zbog ratnog zločina počinjenog usmrćenjem Goranke Mileusnić, Vere Mileusnić i Blaženke Slabak te ranjavanja Petra Mileusnića u obiteljskoj kući Mileusnićevih u Novskoj 18. prosinca 1991. godine.

Za inkriminirani događaj još je 1992. godine vođena istraga protiv Beline i Milića, te protiv Ivana Grgića, Zdravka Pleseca i danas pokojnog Dubravka Leskovara. Nakon provedene istrage Vojno tužiteljstvo u Zagrebu odustalo je od progona Grgića i Pleseca, a protiv Beline, Milića i Leskovara postupak je nastavljen pred Vojnim sudom u Zagrebu. Kazneno djelo bilo je kvalificirano ubojstvom i pokušajem ubojstva. No nakon što je u rujnu 1992. godine donesen *Zakon o oprostima od krivičnog progona i postupaka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i ratu protiv Republike Hrvatske* (NN 58/92) u studenom 1992. godine vijeće Vojnog suda u Zagrebu obustavilo je kazneni postupak protiv navedene trojice optuženika.

Nakon što su oštećenici podnošenjem kaznene prijave za počinjenje ratnog zločina protiv civilnog stanovništva ponovno inicirali kazneni progon počinitelja zločina, Županijsko državno odvjetništvo (ZDO) u Sisku 9. srpnja 2010. godine optužilo je Željka Belinu, Dejana Milića, Ivana Grgića i Zdravka Pleseca. No 19. studenoga 2010. godine Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Sisku odbilo je optužbu, smatrajući da se optuženicima ne može ponovno

¹ Istrage su tijekom 2011. godine pokrenute protiv 20, a 2012. godine protiv 16 osoba.

² Zločini počinjeni u logorima izvan RH, silovanja kao ratni zločin, zločini počinjeni u Trpinji, na Veleprometu u Vukovaru, u Sotinu, Dalju, Erdutu i Aljmašu, zločini visokog vojnog zapovjedništva JNA počinjeni napadom na Vukovar i istočnu Slavoniju, zločini u Logoru Bučje, Dubrovniku, Škabrnji, Pakračkoj Poljani, Škabrnji i karlovačkom naselju Sajevac.

Projekt je financiran u sklopu EIDHR programa Europske unije za Republiku Hrvatsku.

Sadržaj izvještaja isključiva je odgovornost organizacija civilnog društva i ne može se ni pod kojim okolnostima smatrati da odražava stav Europske unije.

suditi. Ipak, VSRH ukinuo je takvu presudu u odnosu na Belinu i Milića, dok je potvrdio prvostupanjsku odbijajuću presudu u odnosu na Ivana Grgića i Zdravka Pleseca.

Navedeni postupak jedan je od pet nama poznatih postupaka u kojima su sudovi devedesetih godina neosnovano primijenili neki od zakona o oprostima na pripadnike hrvatskih postrojbi.

Osim navedenog postupka u još tri slučaja ponovno su pokrenuti kazneni postupci: u dva su slučaja počinitelji zločina osuđeni, dok je procesuiranje jednog zločina u tijeku (okrivljenici su prvostupanjskom presudom oslobođeni krivnje, no predmet je u žalbenoj fazi).³ Ponovni kazneni postupak protiv počinitelja jednog zločina nije započeo, jer je pravosuđe smatralo da se u tom predmetu okrivljenicima ne može ponovno suditi.⁴

b) Potvrđena oslobađajuća presuda Rade Miljevića

VSRH je 21. siječnja 2014. godine potvrdio presudu Vijeća za ratne zločine Županijskog suda u Sisku od 22. studenoga 2012. godine kojom je pripadnik srpskih postrojbi Rade Miljević u trećem (drugom ponovljenom) prvostupanjskom postupku oslobođen optužbe da je 20. rujna 1991. godine iz zatvora u Glini izveo zatočene civile Janka Kaurića, Milana Litrića, Borislava Litrića i Antu Žužića te ih radi likvidacije predao neutvrđenom broju naoružanih nepoznatih osoba, koje su ih dočekale pred zatvorom u Glini. Civilni su usmrćeni hicima iz vatrenog oružja na brdu Pogledić iznad Gline.

Radu Miljevića je Županijski sud u Sisku u dva navrata proglašavao krivim: dana 13. lipnja 2007. godine osudio ga je na 14, a 17. prosinca 2008. godine na 12 godina zatvora. No obje presude VSRH je ukinuo zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Rade Miljević je bio pritvoren od ožujka 2006. do prosinca 2010. godine. Pritvor je ukinut tijekom postupka, nakon isteka maksimalnog roka koji je okrivljenik mogao provesti u pritvoru.

Započela rasprava pred Međunarodnim sudom pravde po tužbama za genocid

Pred Međunarodnim sudom pravde 3. ožujka 2014. godine započela je rasprava po međusobnim tužbama Hrvatske i Srbije za genocid.

RH je u srpnju 1999. godine podnijela tužbu protiv Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) zbog kršenja *Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida* iz 1948. godine. Tada je RH postavila slijedeće zahtjeve: poduzimanje učinkovitih mjera za sudske progone Slobodana Miloševića i svih koji su počinili zločine protiv RH u Domovinskom ratu, predaju podataka o nestalim osobama te povrat kulturnog blaga.

Prigovor na tužbu je uložen 2002. godine, a nakon što se Međunarodni sud pravde 2008. godine proglasio nadležnim, Srbija je na tužbu Hrvatske 2009. godine odgovorila podizanjem protutužbe za genocid protiv Hrvatske zbog kršenja *Konvencije* prema Srbima u Vojno redarstvenoj akciji "Oluja".

O tužbi BiH protiv Srbije i ishodu postupka

Bosna i Hercegovina je 1993. godine podnijela Međunarodnom sudu pravde tužbu protiv Srbije zbog povreda obveza iz *Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida*. U veljači 2007. godine presuđeno je da Srbija nije odgovorna, odnosno da joj se ne mogu imputirati djela bosanskih Srba, jer nije dokazano da je nad njima imala efikasnu kontrolu. Sud je također zaključio da je genocid počinjen na području Srebrenice, no ne i na širem području BiH. No utvrđena je odgovornost Srbije za nesprječavanje genocida i nekažnjavanje odgovornih.

³ U novoprovedenim kaznenim postupcima Fred Marguš je pravomoćno osuđen na 15 godina zatvora zbog usmrćenja srpskih civila u Čepinu kod Osijeka, a Antun Gudelj na 20 godina zatvora zbog ubojstva Josipa Reihl-Kira, Gorana Zobundžije i Milana Kneževića te pokušaja ubojstva Mirka Tubića u Tenji kod Osijeka. Damir Vide Raguž i Željko Škledar 2013. godine nepravomoćno su oslobođeni optužbe za usmrćenje četvero srpskih civila u Novskoj 1991. godine, no predmet je u žalbenoj fazi.

⁴ Odbijena je kaznena prijava, a potom i zahtjev za provođenjem istrage, koje je podnijela supruga usmrćenog Damjana Žilića pokušavajući inicirati ponovni postupak protiv Roberta Ahmetagića, Damira Šarića, Dragana Kostrića i Vinka Kovačevića.

Projekt je financiran u sklopu EIDHR programa Europske unije za Republiku Hrvatsku.

Sadržaj izvještaja isključiva je odgovornost organizacija civilnog društva i ne može se ni pod kojim okolnostima smatrati da odražava stav Europske unije.

Iako se posljednjih godina isticala mogućnost povlačenja međusobnih tužbi, do toga nije došlo. Sa hrvatske strane u više je navrata isticana spremnost na dogovor oko međusobnog povlačenja tužbi, ukoliko srbijanska strana dostavi Hrvatskoj podatke o osobama nestalima tijekom rata. Nažalost, na najvišim političkim razinama niti RH niti Republika Srbija nisu uložile dovoljno napora kako bi se razriješile sudbine nestalih i ubrzali postupci protiv odgovornih za njihova stradanja.

U siječnju 2014. godine tragalo se za 1663 osobe nestale u Domovinskom ratu. Od navedenog broja 945 osoba, uglavnom hrvatske nacionalnosti, nestale su 1991. i 1992. godine. 718 osoba, uglavnom srpske nacionalnosti, nestalo je 1995. godine. O potonjem broju i nužnosti otkrivanja njihove sudbine hrvatski mediji uglavnom ne izvještavaju.

Novosti sa MKSJ

Odbačen zahtjev Gorana Hadžića za oslobađajuću presudu

Raspravno vijeće 20. veljače 2014. godine odbacilo je zahtjev obrane Gorana Hadžića, bivšeg predsjednika Vlade samoproglašene Srpske autonomne oblasti Slavonija, Baranja i zapadni Srem i potom predsjednika tzv. Republike Srpske Krajine, za oslobađajuću presudu po osam točaka optužnice.

U skladu sa pravilom 98 bis *Pravilnika o postupku i dokazima*, Hadžićeva obrana je 16. prosinca 2013. godine zatražila odbacivanje konkretnih optužbi za zločine u istočnoj Slavoniji i u zatočeničkim centrima u Srbiji tvrdeći da tužiteljstvo nije izvelo dovoljno dokaza koji bi na kraju suđenja doveli do osude. No vijeće je zauzelo stav da može odlučivati ili o odbacivanju svih točaka ili cijelih točaka optužnice. Kako je obrana tražila odbacivanje samo dijelova pojedinih točaka optužnice, vijeće je zaključilo da ne može izreći oslobađajuću presudu.

Pored toga, Vijeće je zaključilo da su na konkretnim lokacijama: u Opatovcu, Lovasu, Veleoprometu i na Ovčari počinjeni zločini opisani u optužnici, da je postojao udruženi zločinački pothvat u kojem je sudjelovalo više osoba, uključujući Slobodana Miloševića, Vojislava Šešelja, Radovana Stojičića „Badžu“, Željka Ražnatovića „Arkana“, Slavka Dokmanovića, Andriju Biorčevića i Mihalja Kertesa. Cilj tog pothvata, po optužbi, bio je prisilno i trajno uklanjanje većine Hrvata i drugog nesrpskog stanovništva sa trećine hrvatskog područja koje je trebalo postati dio nove države pod srpskom dominacijom. Vijeće je zaključilo da je izvedeno dovoljno dokaza koji ukazuju da je Hadžić u značajnoj mjeri „doprinio udruženom zločinačkom pothvatu i dijelio namjeru drugih sudionika da se provede njegov cilj“. Suci su zaključili da postoji dovoljno dokaza da je Hadžić kazneno odgovoran za konkretne zločine, no da postojanje dokaza koji mogu dovesti do osude ne znači i da će Hadžić biti proglašen krivim na kraju suđenja.

Hadžića se tereti za progon, deportacije, bezobzirno razaranje i pljačkanje imovine, istrebljenje, ubojstvo, zatvaranje, mučenje i okrutno postupanje prema hrvatskom i drugom nesrpskom stanovništvu u zatočeničkim objektima na poljoprivrednom dobru Ovčara, u vukovarskom Veleprometu, Erdutu, Dalju, Borovu Selu kao i u objektima u Srbiji, na poljoprivrednim dobrima u selima Stajicevo i Begejci, kasarni JNA u Zrenjaninu i vojnim zatvorima u Šidu i Sremskoj Mitrovici.

Optužnica protiv Gorana Hadžića podignuta je 4. lipnja 2004. godine. Nakon što je bio sedam godina u bijegu, uhićen je u selu Krušedol, na području Fruške Gore u Srbiji 20. srpnja 2011. godine. Dva dana potom prebačen na MKSJ. Suđenje je započelo u listopadu 2012. godine.

Smjena na čelu DORH-a

Nakon 12 godina, odnosno tri uzastopna mandata, Mladena Bajića na čelu Državnog odvjetništva Republike Hrvatske zamijenit će Dinko Cvitan, dosadašnji ravnatelj USKOK-a i jedan od Bajićevih najbližih suradnika, najavljuju iz Vlade RH.

DORH je pod vodstvom Bajića procesuirao ranije neistražene ratne zločine, proveo postupke protiv pripadnika hrvatskih postrojbi koje se godinama izbjegavalo procesuirati te proveo reviziju postupaka protiv pripadnika srpskih postrojbi koje su ranije optuženi ili osuđeni u pristranim postupcima, bez dovoljno dokaza da su upravo konkretni okrivljenici počinitelji ili da se radi o ratnim zločinima.

Unatoč tomu, ostalo je puno neprocesuiranih ratnih zločina, poput zločina krajem '91. u Bogdanovcima, u kojem je ubijeno više od 50 civila i branitelja mahom Hrvata, kao i zločina nad srpskim civilima u Vukovaru te u tijeku i nakon VRA “Oluja”.

Nadamo se da sa Cvitanovim dolaskom na čelo DORH-a procesuiranje ratnih zločina neće pasti u sjenu procesuiranja slučajeva korupcije.

